SIAŬBIT — The SOWER

Vialika-Litoŭski (Biełaruski) dvumiesiačnik — The Great-Litvanian (Whiteruthenian) bimonthly

Authorized as Second Class Mail, Post Office Department, New York, U.S.A.

Časapis Katalicka-Hramadzki

1973 Lipień-žnivień Nr. 92 / h. 16/ July-August, 1973

Padpiska na hod 70 centaŭ, cana adnaho exemplaru 15 c.

Vydaviec-Redaktar (Publisher-Editor): Rev. Francis Czerniawski
Address: 118 Market Street, Amsterdam, N. Y., U.S.A.

ŚVIATY PIOTRA HAŁAVOJ VIDOMAJ EKKLEZII

„I ja tabie kažu, što ty jość Piotr (skała), i na hetaj skale zbuduju ekkleziju maju i bramy piekła nie pieramohuć jaje. I tabie dam klučy vaładarstva niabiesnaha i što tolki źviažaš na ziamli, budzie źviazana i u niebie, a što raźviažaš na ziamli, budzie raźviazana i u niebie" (Mat. 16, 18-19).

Śviaty Piotra najvyšejšym pastyram. „Pasi baranki maje" (Joan 21, 15); „Pasi jahniata maje" (Joan 21, 16); „Pasi aviečki maje" (Joan 21, 19).

AB HAŁAVIE EKLEZII.

Hałava Eklezii jość najvažniejšaj padporaj; słužyć da zachavańnia jednaści; jość skałoj, na katoraj uznosicca Eklezija(Mat.16,18). "Praz ustanaŭleńnie hałavy papiaredžyvajecca akazii da razdvajańnia" (św Hier.). Jak marapłaŭ biaz kiraŭnika(styrniavoha) papłyŭby na zahubu, jak vojska biaz hałoŭna kamandujučaha stałasiab zdabyčaj niepryjaciela, tak raspałasiab Eklezija, kalib joj niechapałab kiraŭničaj hałavy"(Śv.Chryz.) Dziela taho vorahi Eklezii zvaročyvajuć nienaviść i praśledyvańni pierad usim na hałavu Eklezii."Kali adsunuć hałavu, budzie źniščana Eklezija" (Śv.Cypr.). Nia dziva, što 40 Papaŭ mučanikaŭ.

1. CHRYSTUS USTANAVIŬ PIOTRU HAŁAVOJ APOSTOŁAŬ I viernikaŭ. Skazaŭ da jaho:"Pasi baranki Maje, pasi aviečki Maje". Jamu addaŭ "klučy Niabiesnyja" i adznačaŭ jaho na kožnym kroku.

Chrystus vyznzčyŭ Piotru na kiraŭnika i na vidomuju hałavu usiej vajujučaj Eklezii(Sab.Vatykanski, 4,1.).Jašče pierad svaim z Umieršych Paŭstańniu pryrok Zbaviciel Kefie (Piotru) najvyššejšuju uładu u Eklezii.Na darozie da Cezarei, pachvaliŭ jaho za śmiełaje vyznańnie viery i skazaŭ jamu:"Ty Kefas pa grecku Petros ,(skała/, a na hetaj skale vybuduju Ekleziju Maju i piekielnyja bramy niepiramohuć jaje"."I tabie dam klučy Niabiesnaha Uładarstva"(najvyššejšuju uładu u Eklezii). Štokolačy źviažeš na ziamli, budzie źviazana i u Niebie, a štokolačy razviažeš na ziamli, budzie razviazana i u Niebie" (Mat.16,18). Paśla z Umieršych Paŭstańnia, pakazaŭšysia Apostołam pry voziery Genezareckim, zapytaŭsia Kefy trykrotna, ci Jaho miłuje, a potym kazaŭ jamu paśvić "aviečki", "baranki". Heta značyć kiravać viernikami. (Jan 21,15) . Chacia Apostoły, adnosna da viernikaŭ, byli tak sama "Pastyrami", adnak adnosna da viarchoŭnaj hałavy

"pastyra" Kefy (Petry) byli avieckami.(Bossut).

Nia biaz prycyny Symon atrymaŭ insaje imia; nia biaz prycyny tak sama Evangielicy, vymiania - jucy imiony Apostołaŭ, na piersym miejscy padajuć Kefas (Petrus).

Kali Boh niekamu nadavaŭ imia, to zaŭsiody jano mieła vialikaje znacennie. Mianoŭna, sto toj, katory takoje imia dastaŭ, budzie tym, sto imia aznacaje. I tak "Jezus" znacyć Boh - Zbaviciel. Jan- Boh daje łasku. Chałdejskaje słova "Kefas" (pa grecku Petros), znacyć skała, apora. (Mar.3,16; Łuk.6 14/, Heta pradskazyvała, sto na Kefas, jak na skale, budzie vybudavana Eklezija.

Kefas (Petros) zaŭsiody vystupaŭ, jak hałava Apostołaŭ, a Apostoły iz svajej starany uznavali jaho nacelnaje zvierchnictva.

Udzień Zysłańnia Śviatoha Ducha Kefas navucaŭ u imienniu usich Apostołaŭ. Jon pryniaŭ piersych izraelitaŭ, naviernianych na chryscijanstvo, a u Cezarei piersych pahanaŭ; zdzieiŭ piersy cud, jon pakiravaŭ vybrać novaha Apostoła na miejsca Judy; abaraniaŭ Apostołaŭ prad sudom; jaho pohlad prajsoŭ na Apostolskim Saboru u 51 hodzie pa Chrystusie. Dziela atrymańnia apostolskaha stanovisca, treba było pradstavicca u św. Piotry u Jerozolimie. Da (Gal 1,18; 2,2).

2. Dziele taho, sto św. Piotr pamior, jak episkop Romanski, zviarchnictvo i uлada jaho nad Eklezijaj pierajsła na Romanski episkopat.

Źviarchoŭnictva (Prymat) i usia uлada Piotry pirachodzić, pavoli pastanovy Chrystusa na kaznarazovaha Romanskaha episkopa. (Sab.Vat.4,2.) .Św. Piotr mieŭ piersuju svaju stalicu praz 7 hadoŭ u Antyjochii; u hodzie 42 byŭ vyviedzieny praz Anioła i-z jerozolimskaj viaźnicy. Paśla 25 hadoŭ (43-67) byŭ episkopam u Romie i byŭ ukryzavany. Piotra sam pisaŭ list (kala 66 h.) .U tym liscie pisaŭ: "Pazdraŭlaje vas Eklezija, katoraja jość u Babilonie i syn Mark (Vucań) moj. (1 Petrus 5,12): Zaŭvaha, chryscijanie u henym casie Romu nazyvali Babilonam. Pa-

vodle vialikaści,vialikaha sapsućcia i kab nie nažacca na praśledyvańni.Papa Klemens Romski pisaŭ, kala 100 hodu pa Chrystusie."Zamučany tut byli Petrus i Paŭlus i šmat chryścijanaŭ.Jany astavili pasiarod nas pryhožy prykład". Tertulijan,kartaginski śviatar,nazyvaje ščaślivaj Romskuju Ekleziju,bo u Romie pamior Petrus,takoj samaj śmierciaj,jak Zbaŭca,a Pavał takoj samaj śmierciaj jak Jan Chryściciel. Sučasny jamu Orygines,kiraŭnik sławutaj Aleksandryjskaj škoły,apisyvaje,što Petrus ukryžavany u Romie. Na ułasnaje žadańnie hałavoj u doł.U Romie znajchodzicca hrob św.Piotry.Pa rasparažeńniu ciapierašniaha Papy adkapany hrob.Pa ukazkach adnojdzieny reštki kaściej św.Piotry.Nad hrobam praz Papaŭ byli pabudovany kaplički.Konstanty Vialiki vybudavaŭ vialikuju śviatyniu u 1626-m hodzie,u sioniašniaj formie,jakaja moža pamiaścić 100,000 ludziej.Pierad hrobam biaz pirarvyu palacca 100 lampkaŭ.Ad pieršych časoŭ chryścijanstva Stalica Episkopatu u Romie-nazoŭ Stalicy Piotravaj.

Romskija Episkopy ad samaha pačatku vykonyvali najvyššešuju uładu u Eklezii i uznavana ich za hałovy Eklezii.Kali u 100 hodzie paśla Chrystusa vybuchnali nieparazumieńni u Koryncie miž duchoŭnymi i viernikami,źviarnulisia da Romskaha Episkopa Klemensa,a nie žyvučaha tady Apostpła Jana Evangielistaha i zhadzilisia ź jahonym rasparadžeńniem. - U druhim stalećci (vokała 190 h.)nakazaŭ Episkop Romanski,Viktor,chryścijanam u Małoj Azii,śviatkavać Vialikdzień razam z Romanskaj Eklezijaj,a nie iz Izraelitami.Kali adrazu nichacieli pasłuchać,pahraziŭ im adłučeńnim ad Eklezii.Heta było skutkoŭnym. - U trecim stahodździ nakazaŭ Episkop Romanski Stefan,Episkopam Paŭnočnaj Afryki,kab varočajučymsia na ułońnie Eklezii,tolki ruki uskładali,a nie chryścili paŭtorna.Tym episkopam,katoryja nie chacieli zhadzicca,pahraziŭ klatvaj , to jany pasłuchali. - Episkopy Romanskije zaŭsiody na soborach byli kiraŭnikami. Pačaŭšy ad pieršaha Sobor Nicejskaha, až da apošniaha Vatykanskaha.Kali pajaŭlałasia niejkaja błudnaja navuka,zaŭsiody episko-

(Praciah pad čysło 5)

py zvaročyvalisia u Romu. Episkop Romski zaŭsiody byŭ nazyvany "Najvyššejšym śviatarom" abo "Episkop Episkopaŭ". Kali na sabory Chalcedonskim u 451 hodzie byŭ adčytany list Papy Leona Vialikaha, zybranyja episkopy usie uskliknuli: "Piotra prahavaryŭ praz Leona; praklatym nichaj budzie, chto inačaj vieryć. - Vola jość Chrystusa, kab śv. Piotr až da kanca śvietu mieŭ svaich zastupnikaŭ" (Sabor Vatykanski). - Trony valilisia, źnikali dziaržavy i narody, adno Papstvo staić nieparušanaje. I niabudzie da kanca śvietu takoj chviliny, kab u Katalickaj Eklezii nia byłо Papy.

3. ROMSKAHA EPISKOPA NAZYVAJEM PAPA, ABO ŚVIATY AJCIEC; tak sama Jaho śviatablivaściaj, Ajcom chryścijanstva, abo Nastupnikam Chrystusa.

Ad słoŭ Chrystusa, vyskazanych da Piotry: "Dabrasłaŭleny, Symon Bar Jona /Syn Jony/." / Mat, 16, 17 /. Davali nastupniku śv. Poitry raznyja tytuły: " Najdabrasłavienšy Ajciec, paźniej Śviaty Ajciec"

Urad zvyčajna nazyvali: Stalica Piotrava, abo Stalica Apostolskaja. Pachodzić heta ad taho, što pavodle zvyčaju judejskaha, śviaty Piotra padčas malitvy i uradavańnia siadaŭ na kreśle, katoraje paźniej nazyvali tronam. Toje kresła pakazyvajuć u Bazylicy śviatoha Piotry u Romie. Ad siadziby Papy u Romie, nazyvajem: Papa Romski, a Ekleziju Roma - Katalickaj. - Ci Papa musić u Romie prabyvać? Nie. Sam śv. Piotr nie zaŭsiody prabyvaŭ u Romie. Niekataryja papy daŭžejšyja časy padružničali. Siem Papaŭ ad 1309 da 1377 prabyvali u Avinjonie u Galii/Francyja/. Kali Papa nia u Romie, a druhim miejscy prabyvaje, toje miejsca jość siadzibaj pravizaryčnaj, bo zaŭsiody ličycca Episkopam Romskim, a tym samym Papaj usiej Eklezii. Kalib Roma stałasia biazvyznaniovaj, abo pryniała fałšyvuju vieru, to i tady Episkop Romski byŭby Papam. Ci Papa musić być Italjancam? Nie. Papa naležyć da cełaj Eklezii. Dziela taho Papam možeć być i z inšaj narodnaści. I viedama, što i byli Papy z inšych narodnasciaŭ.

25 Ś A K A V I K A 1973 h.u Č H Y K A H O.

Siolata z Čykago i vakolicy sotniami paprychodzili dy papryjaždžali našyja Litoŭcy(Bielarusy), siabry našych arhanizacyjaŭ;vierniki abiedźvych parachvijaŭ, Katalickaje i Pravasłaŭnaje,kab supolna adśviadkavać uračystaje svajo śviata 55-je Uhodki ahałašeńnia Volnaści i Niezaležnaści svajej Baćkaŭščyny L I T V Y (Biełarusi .

Spadar Puntus,siabra Biełaruskaj Nacijanalnaj Rady,zahadzia apaviaściŭ pa radyju ab hetym. Padaŭ u pramovie,što naš narod,jak na Baćkaŭščynie, tak i na emihracyi,upeŭniany ab nastańniu času volnaści Litvy (Biełarusi).Pazbavicca Maskoŭska-Saviecka je,kalanijalnaje,nialudzka-ciažkoj niavoli. Budzie naš narod poŭnym haspadarom svajej BAĆKAŬŠČYNY. - Ranicaju 25 Sakavika,a.Janka Tarasevič u katalickaj śviatyni,a a.Miranovič u pravasłaŭnaj śviatyni,padčas Śv.Liturhijaŭ z svaimi viernikami, prasili Usievyšniaha,uskoryć atrymańnie našamu narodu Volnaść i Niezaležnaść ad maskoŭskaha,biazbožnickaha terarystyčnaha uzurpatara .

A 2-0j HAdzinie pa paŭdni byŭ abied dla usich prybyŭšych na uračystuju akademiju "25-ho Sakavika" Pa abiedzie pačałasia uračystaja akademija inavaciaa.U.Tarasevića.Dakład,paśviečany akademi "25 Sakavika" mieŭ doktar V.Ramuk. Pa dakładzie,školniki pra - deklamavali niekalki vieršaŭ.Z takich deklamacyjaŭ było vidać,što radnia z vučniami mała havaryła u rodnaj movie.Niekataryja vučni ihrali na pjaninie. 4 dziaŭčynki tancavali. Pa tancach byŭ duet Kaciaryny Pontus i Viery Ramuk.Pijanist H.Jančeŭski dobra adyhraŭ na pjaninie Biełaruskuju Fantaziju M.Kulikoviča i Šepena. Solistka N.Kulikovič udała prapiejała 3-y piesni.Na zakančeńnie vystupiŭ miešany chor,padhatavany a.Miranovičam. Jon sam maje dobry hołas i dobry dyryhent.Chor prapiejaŭ 8 piesniaŭ vielmi pryhoža. Pry dueci akampanjavaŭ Stanlej Bocek. Na akademi,jak hości byli:Dr.Euhen Viarbicki,Hen.Dr Jazep Sažyc i Inž. Brucki. - J Charnecki.

M U R A Š K A.

Buržuj,indyvidualist,jak viek,
Muraški anijak nie lubić
Kamunu bačyć hety čałaviek
U muraścy,što žyvie i čynić
Usio nikoli nie adnej adna,
A zaŭždy u siamji vialikaj:
U muraśniku mahutnym,dzie i sama
Źjaŭlajecca saboj śmatlikaj
I silnaj i mahutnaj,vołat by,
Choć i maleńka,kvoła vielmi...
Muraški-pracavity,nosbitki:
I tut jana usiudy ź imi!
Mudrec natchniony dumaje na"piać"
I move prosta dla navuki
Usim nam,lubiačym daŭžej paspać:
"Idzi,hultaj,ty,da muraśki"
"Bač,jak jana pracuje dzień uvieś".
Sama idzie,biažyć achvotna
Siarod murašak,što husty by les,
U jakim zhubicca lohka možna...
Janaž nia błudzić:znaje ściežki-
Darožki usie da pracy... i z pracy
Na supačynak u dobraj nočački,
Nichto nidzie z nahajkaj nie staić
Nad joju: k pracy nia zmušaje!
Sama pryvykła čysta usio rabić
Chaj prykład ź jaje kožny maje!.
I chaj hultaj uschaniamiecca uraz,
Kali užo bačyć tyja dzivy!
Nia lohka budzie dać sabie adkaz:
Hultaj,ty znoŭ idzi u muraśnik toj!
Tam pavučysia ad murašak,
Jak treba usio žyćcio tvajo,los tvoj,
Papravić i navieści u ich paradak.

a.Ioan Tarasevič.

H R O Z N Y   T U Č Y.

Hrożny tučy - čorny...
Chaj Boh ścierażeć!
Udarać chutka hromy!
U prach usio zyjdzieć...

Vioska, sioly-zhniliščа!
Lutym voraham...
Heta usio ihryšča!
Choć tut śmierć ludcom!

Heta viek dvaccaty!
Viek dasiahnienniaŭ...
Dyk mó čort rahaty
Bolš ty nadureŭ!

Hora, hora śvietu-
Boha tam niama!
Straciŭsia sens bytu...
Dyk sama... čuma!

Sam sabie lud - boham!
Svoj zakon snujuć
Dyk usio dyšeć horam...
Usiudy śmierć caryć!

U Bohu- ČAłavieku
Brata ty paznaj!
Dobry Jon ad vieku.
Jaho pryvitaj!.

U bratu-čałavieku
Chrysta ty paznaj!
Brat słaby ad vieku...
Jamu pamahaj!

Prava dy Zakon toj
Vierna zachavaj!
Chutka spraviš byt svoj
Božaju Metaj..

Biełaruś Ty naša,
Z Boham Ty żyvi!
Dyk Jon ahałsia
Byt tvoj praŭdzivy!

Hrozny, čorny tučy
Pieramožaš Ty
Ducham Božaj Mocy...
Z nami Boh śviaty!.

a. Ioan Tarasevic.

****

Šmat možna ździeić nienaviściaj, ale jašče bolej miłaściaj. - Shekspir.

Ciešycca rečami, adčuvać radaść, sympatyzavać - heta niešta rečaisnaje i što z čarady rečaisnaść vytvaraje. - Bertrand de Jouvenel.

****

Vydaviec-Redaktar (Publisher-Editor Rev.Fr Cherniawski
Adress: 164 Broadway, Fort Edward, N.Y.U S.A. 12828.
Tel. 747-5117.

****

V I A L I K I   K N I A Ź   V I T A Ŭ T   N A S V A B O D Z I E.

Jaho viernaja słužka Helena,tak udavała chvoraha na łožku V.K.Vitaŭta,što Prokša,kamendant Kreŭskaha zamku paznaŭ tolki tady,kali jon atrymaŭ zahad Jahajły dastavić Vitaŭta u Vilniu.Prokša ubacyŭ,što heta Helena,a nia Vitaŭt.Adrazu šablaju adsiok joj hałavu i zabiŭ pakajoŭca Strojnalla Adillona.Vitaŭt,tym časam z žonkaju,kniažnaju Smalenskaju Annaju,dačkoju Zosiaju i bratam Toŭcivillam, mahčyma,užo byli u švagra,kniazia Januša Maraŭskaha,katory padaravaŭ Taucivillu maloje miesta,z akružajučaju ziamloju. Tancivill byŭ zadavoleny i skora pryniaŭ chrost,pad imiam Kandrat.Vitaŭt atrymaŭ,jak časovy punkt aporu,miesta Drahičyn.Viestka ab trahičnaj śmierci Kiejstuta i zahrožanni inšym,niepakoiła V.K.Vitaŭta.Niedaviaraŭ jon Jahajlu, katory ahałasaŭ,što niavinien u śmierci Kiejstuta i nat uračystyja zahadaŭ zrabić pachoviny.Januš,švahier,admoviŭ pomačy Kniaziu Vitaŭtu u zdabyvanni baćkavaha kniastva Trockaha i nat sam pryłučyŭ da siabie Kiejstutavaje Padlaśsia.Heta usio nie mahło uśpić mahutny duch Kiejstutoviča.Nia moh jon zas - klapicca u ciesnych haryzontach udzielnaha kniazia, kali spravy Litvy patrabavali rozumu i silnaj ruki. Chvaroba,tolki niekatary čas,pieraškadžała vypaŭniać namierany plan dziejannia. Kozyram Vitaŭta była ideja i pravo zaniać usie pa baćku Kiejstytu ziemli. Hetaha samaha žadaŭ uvieś Litoŭski narod.Byŭ jon peŭny,što chacia z čužoju dapamohaju,ale atrymaje baćkoŭskaje. - Atrymać dapamohu Vitaŭt moh tolki ad Kryžakoŭ,kali prymia chryścijanstva zachodniaha abradu i stupień dapamohi budzie uzaležniany ad stupieni upłyvu Jaho na Litvie.Stanovišče Jahajły uz - macniłasia na uschodzi,bo chan tatarski Tachtamyš prydušyŭ kniastva Maskoŭskaja;padniałasia Tvier suproć hehamonii Dymitraha Danskoha, dy mitrapalit Kipryjan vyjechaŭ iz spalenaje tatarami Maskvy i pasialiŭsia u Kijavi,jaki tady naležyŭ da Litvy Jahaj-

ły. Z hetaha Rusiny byli vielmi zadavolenyja.

Kryžaki adnak byli suproć mahutnaści Litvy niahledziačy jaki tam uładar.Uzmocnieńie Jahajły,zmusiła Kryžakoŭ bolš zaapiekavacca Vitaŭtam,bo išło Kryžakom i usiamu Zakonu siejać niazhodu pamiž Litoŭskimi kniaziami.

U Kastryčniku 1382 hodzie Vialiki Mistar Zakonu,daklaroŭvaje pamahčy Vitaŭtu,kali prymia jon Chryścijanstva zachodniaha abradu.Zadaniam Vitaŭta było atrymać jadro ziemlaŭ Kiejstuta. kniastva Trockaje,Pakulšto inšych zadaniaŭ Vitaŭt nieparušaŭ,bo viedaŭ,što Jahajła byŭ ustupčyvy Kryžakom.Dziela taho Kryžacki Zakon adciahivaŭ pomač Vitaŭtu.Jahajła spadziavaŭsia i pradčuvaŭ,što Kryžaki mohuć dapamahać Kiejstutovičam.Dziele taho zaprasiŭ pradstaŭnikoŭ Zakonu na spadkańnie,katoraje adbyłosia u Listapadzie na vostravi Dubisie.Jahajła zhadziŭsia addać Kryžakom pałavinu Žmudzi i zabaviazaŭsia z usioju Litvoju pryniać Chrost i pamahać Zakonu usimi siłami na praciahu 4 hadoŭ dy nijakich vajennych vypravaŭ nie rabić biaz dazvołu Vialikaha Mistera Zakonu.

Hetym Jahajła pastaviŭ siabie lennikam Zakonu aby tolki paškodzić Kiejstutavičam. Pałažeńnie Vitaŭta nadta pahoršała,chacia Kryžaki nie admovili u pomačy,ale hetym strašyli Jahajłu i trymalisia abyjakava.Spaściarohšy vialikija ustupki Jahajły, Kryžaki nie nastojlivali na Vitaŭta,kab pryniaŭ chryščeńnie,katoraje u toj čas nia było im na ruku. Vitaŭt tak sama razumieŭ,što nie čas jamu pryjmać chrost ad Kryžakoŭ,bo spadziavaŭsia,što Maskoŭskija aspiraci i maci zastaviać Jahajłu pryniać chryščeńnie uschodniaha abradu,jakoju jość jahonaja maci Kniahinia Juljana,majučaja upłyŭ na syna i staronnica pahadnieńnia z Kryžakami. Kab spadzievańni Vitaŭta zbylisia,to jon mieŭby bolš šansaŭ na dapamohu Kryžakoŭ suproć Jahajły. Spadzievańni Kiejstutoviča nie zbylisia,

ale stałasia druhoje na dapamohu Vitaŭtu.Vialiki
Mistar Zakonu namiervaŭsia mieć Jahajłu saŭsim,
jak svajho vassała.Dla takoj mety zažadaŭ jon,kab
Jahajła prybyŭ dla pieradumovaŭ na vostraŭ Dubis-
sy.Jahajła na naznačany dzień nie źjaviŭsia.Zakon
Kryžakoŭ zrazumieŭ,što Jahajła namieryŭsia vyzva-
licca ad ich i 30 Listapada 1383 hodzie ahałasiŭ
Jahajle vajnu.Vitaŭtu parazumienni z Kryžakami vys-
tupiŭ z ułasnymi vajennymi siłami.Zaniaŭ Troki i,
pakinuŭšy tam załohu,sam z mienšym addziełam vaj-
skavikoŭ zadamanstravaŭ pad ścienami Vilni 11 žniŭ-
nia.Słabyja adnak mieŭ svaje siły.Kryžaki chacieli
pakazać Vitaŭtu,što jon biaz ichniaje dapamohi bia-
zsilny,a Jahajle pakazali vialikuju niebiaspieku ad
Vitaŭta,kali jany buduć dapamahać Vitaŭtu.3 Lista-
pada 1383 h.Jahajła zaniaŭ Troki.Paśla takoha zda-
rennia,Vitaŭt i Jahajła pierakanalisia,što treba li-
cycca z siłami Kryžakoŭ.Dziela hetaha treba im pa-
hadzicca.Jahajła,spadziajučysia na uschod,usio ad-
ciahavaŭ pahadniennie,jak z Vitaŭtam,tak i z Zako-
nam.Kryžaki usio jašče spadziavalisia apomniennia
Jahajły,što zhodzicca na ichnija patrebavanni. Kab
nastrašyć Jahajłu,21 Kastryčnika 1383 h.na nama -
hannie Zakonu Vitaŭt byŭ achryščany.Atrymaŭ imia
Vikand,pa baćku chrosnamu Vikandzi von Baldershei-
mie konturu Rahnedy.Adbyłosia heta u pravincijal -
nym mieści Taplavie.Matkaju chrosnaju była žonka
vojta Tapleva.Usio adbyłosia cicha biaz blasku-vy-
stavy.Adnak nie adrazu byli adkryty dvajnyja bra-
my dla nova achryščanaha u Kryžackaj apiecy, nia
chrost,a rachuba palityčnaja była važnaja dla Za-
konu.Spierša dano było nievialikaje miesta Novy
Malbor dla najmałodšaha syna Kiejstuta,Zyhmunda,
kudy prybyŭ švagier kiejstutovičaŭ kniaź Vajsyłak
i u hety čas na damahannie Vialikaha Mistra Zako-
nu,4 Lutaha 1384 h. staronniki Kiejstutovičaŭ zra-
bili sajuz z Zakonam.Usio heta rabiłasia z namie-
ram pryhatavannia Vitaŭta na lennika Zakonu. Dzie-
la hetaha,mahčyma,brat Zakonu Andrej von Sommenbarh
adpraviŭsia u Konigsberg pa małoletnich synoŭ knia-

zia, Vitaŭta Ivana i Juraha,katoryja,chavajučy ad Jahajła, tudy byli vyviaziany.Paśla Vitaŭt daviedaŭsia,što sam toj brat zakonu atruciŭ abodvych i taki pastupak nadzvyčajna aburyŭ kniazia Vitaŭta na Kryžakoŭ.Niahledziačy,što nijakich dokazaŭ nia było,što takoje złodziejańnie brata ichniaha,było ź ichniaju zhodaju.Vosianiaju 1384 h.dazvolany byŭ Vitaŭtu uzbrojany pachod na Litvu,dajučy da pomačy sorak ryceraŭ pad kamandaju Baldashejma.Siły adnak takija ničoha nie dasiahnuli i tady Vialiki Mistar Zakonu Kanrad Zalner von Retenstejn u tavarystvi, achryščanaha Vitaŭta ź vialikimi siłami padaŭsia na Litvu.aKružyli Koŭna,razburyli tamašni zamak i pačali budovu novaha miesta,novy Kvidryhen,katory mieŭsia być addany Vitaŭtu,jak lennaja ułasnaść . Jahajła z Skirhajllam pieramahli Zelnera pad Vilkiškami i heta źmianiła adnosiny Kryžakoŭ da luboha syna Kiejstutavaha,Vitaŭta,katory da taho času byŭ,jak pałoniany u Kryžakoŭ,a staŭsia jak-by tuzam u palityčnaj ihry z Kryžakami - Zakonam.

14 Červienia 1384 h.Zelner ad usiaho Zakonu ahałasiŭ na uvieś śviet,što Vitaŭt,jak chryścijanski kniaź Litvy,pryznzŭ siabie z usimi ziemlami Kiej - tutovaha Trockaha kniastva lennikam Zakonu.Vialiki Mistar Zakonu,daklaravaŭ dapamahčy jamu atrymać pa Kiejstutu svaju Baćkaŭščynu.Vitaŭt nia mieŭ nijakaha namiaru stacca lennikam Zakonu.Pačaŭ patajemna parazumiecca z Jahajłam.Pieramoha pad Vilkiškami pakazała,što supolna možna pieramahčy Kryžakoŭ. Jahajła viedaŭ ab mnohich staronnikach Vitaŭta na Litvie i Žomudzi i pabojvaŭsia,što pry pomačy Kryžakoŭ pavažna jamu zahražaje i moža zaniać Vilniu, dyk pačalisia tajnyja pieramovy Vitaŭta z Jahajłam. Kiejstutovičy žadali zvarotu im kniastva Trockaha, dzie byŭ Skirhajlla,Bieraścia,Mielnik,Bielska,Suravy,KAmienca,Vaŭkavyska i Horadnia.Adnosna Trockaha kniastva,to i Jahajła zhadžaŭsia źviarnuć,kali Połacak budzie adniaty ad zbuntavanaha kniazia Andreja Alherdaviča i zamiest Trokaŭ addany budzie Skirhallu.Vitaŭt pa nastajańniu svaich staronnikaŭ, ka-

torym abrydła bratabujčaja vajna,zhadziŭsia na
prapanovu Jahajły. (Lipienia 1384 h.Vitaŭt z
svaimi vajennymi siłami na daśvitki pakidaje
Novy Melborh,padajecca i zajmaje najbližejšuju
Heorhen.Raspraviŭšysia z tamašniaju załohaju i
ŭtuju samuju noč spalivajuć Novy Melborn,i ab-
minajučy kryžackija siły u Novym Kvindrymi, da-
łučajucca da Jahajły.Spatkańnie z katam svajho
baćki Kiejstuta i matki Biruty było dla Vitaŭta
nia tolki niepryjemnaje ale i horka nienavisna-
je,ale patrebnaje dla dabra Litvy. Niabyła heta
bratniaja miłaść,davier,a nieabchodnaść abarony
ad vierałomnych vorahaŭ niamieckich Kryžakoŭ.19
Vieraśnia 1384 h.Vitaŭt z Jahajłam i Śvidryhaj-
łam ablahajuć krepaść Novy Kvidrym i,zaniaŭšy u
Kastryčniku dalej pašyrajuć Litvu bolš jak na
sto milaŭ na zachad.—Vitaŭt,da bolšaha zdabić-
cia davieru u Jahajły,pry namovie maciary Jahaj-
ły kniažny Juljany,pryjmaje uschodni abrad i
imia Aleksander.Jahajła addaje jamu Bieraść,Dra-
hičyn i Horadniu,zabaviazvajučy kniazia Vitaŭta
nia vieści palityki samomu na ułasnuju ruku.Tro-
ki zastajucca u Škirhelly,bo Połacak adniać ad
Andreja Alherdaviča,nia było mahčymaści lohka ad-
niać,bo Andrej mieŭ parazumieńnie z Maskvoju su-
proć Jahajły.U toj čas paŭstała dumka u Krakavi,
małapolskich panoŭ ab unii Polščy ź Litvoju.Bal-
šynia hetych panoŭ,žadała zaprasić kniazia Vitaŭ-
ta na polskuju karonu i być karalom Polščy, jak
razumniejšaha i zdalniejšaha palityka z tahočas-
nych Litoŭskich kniazioŭ.Kniaź Vitaŭt,daviedaŭ -
šysia ab hetym,zajaviŭ,što jon nie žadaje paki-
nuć svaju žonku Annu kniažnu Smalenskuju i žanic-
ca z Polskuju karaleŭnuju Jadvihaju.Pry hetym ni-
ńamieran za karonu čužoha haspadarstva,pastavić
svaju Litvu druharodnym Haspadarstvam.Atrymaŭšy
taki adkaz Vitaŭta,Krakaŭskija Małapalanie zra-
zumieli,što adzinym ideałam Vitaŭta jość vykluč-
na dabro rodnaha kraju Litvy.Tady Małapalania

źvіarnulisia z takoju prapanovaju da Jahajły, viedajučy, što jon zhodzicca, boda hetaha času, viadoma była mroja Jahajły zasieści na Maskoŭskim troni i Jahajła achvotna pryniaŭ prapanovu Polskich Krakaŭskich pankoŭ. Pa atrymanni prapanovy ad polskich krakoŭskich Małapalanaŭ, Jahajła vysłaŭ u Krakau svajo paselstva, z achryščanymi svaimi bratami Barysam i Skirhielam, paviedamić, što jon prosić ruki karaleŭny Jadvihi i achvotna pryjmia chrost, dy dapamoža chryścić nie chryścijanaŭ pamiž Litoŭskaha narodu; źviernie pałonnych Palakoŭ z Litvy; vypłacić 200,000 vuhorskich florenaŭ Leapoldu Aŭstryjackamu, za sarvannie šluboŭ Hamburskich. 14 Žniŭnia 1385 h. kniaź Vitaŭt z kniaziami: Skirhellam, Korybutami Linhvenam, padpisali dakumant, zapaŭniajučy matku Jadvihi, karalevu Alžbietu, udavu pa karalu Ludviku, što Jahajła usio daklaravanaje vypaŭnić. Z Krakava Jahajłava delehacia udałasia da karalevy Alžbiety u Vuhorščynu. Alžbieta pryniała takuju delehaciu i, vysłuchaŭšy, vysłała svaju delehacyju u Litvu da Jahajły, kudy i palaki vysłali uradavaju delehacyju. Usie uspomnienyja delehacyi spadkalisia u Kreŭskim zamku, dzie byŭ Jahajła. U Krevie sam Jahajła daručyŭ Polskim delehatam dakument, u katorym paćvierdziŭ, što vykanaje usie svaje pryračennia. Takim paradkam paŭstała Kreŭskaja Vunija, aformiennaja. - Suproć žanimstva Jahajły z Jadvihaju byli mnohija, i tak: Zygmunt Luksenburski, praŭnuk Polskaha karala Kazimira, z žonkaju Maryjaju, starejšaju siastroju Jadvihi; maci Jadvihi Alžbieta źmianila svajo spahadannie; a hałoŭnaju pieraškodaju była, što sama Jadviha niechaciela adračysia ad svajho naračonaha Vilhelma. Jadviha lubiła Vilhielma. Vilhielm byŭ małady z tahočasnuju vyssokaju aśvietaju dy intelihentny. Małapolskim panom pryšłosia fizyčna zmusić Jadvihu da adkazu Vilhelmu, dasiulašniamu naračonamu. Pozniaju vosienniu polskaja delehacija, paŭtorna prybyła u Litvu i 11-ha Studzienia 1386 h. padała dakument, zhodny z Aktam Kreŭskaje Vunii; paklikannie Jahajłu z Jadviha-

ju zaniać pasad Polskaha Karaleŭstva.15 Lutaha 1386 hodzie adbyŭsia chrost Jahajły,katory pryniaŭ imia Uładysłaŭ i adnačasna šlub z Jadvihaju 18-pho Lutaha tahož hodu arcybiskup Gnieźnienski Benzanta, ukaranavaŭ abaich.Da usiaho,što dziejałasia,łajalnaść Kniazia Vitaŭta nie była ź jaho starany aznakaju,što jon,z vialikim palityčnym rozumam,adrakajecca ad planaŭ samadziejnaści i mahutnaści Vialikaha kniastva Litoŭskaha na pryšłaść.Niezadaŭha było heta dakazana. Jahajła,zhodna danaha pryračeńnia,raspačaŭ zmušać nasielnictva Litvy pryjmać chryščeńnie zachodniaha abradu.Vitaŭt nastaivaŭ,kab Jahajła nie zmušaŭ uschodnikaŭ pryjmać zachodni abrad.Jahajła chacieŭ,kab tolki sam Vitaŭd nie pierachodziŭ na zachodni abrad, a astaŭsia pry uschodnim abradzie,parajeny jamu kniahiniaju Juljanaju,žonkaju Alhierda i macieraju Jahajły, bo u uschodnim abradzie niespryjalib Vitaŭtu nia tolki Kryžaki,ale i mnohija Palaki.Vitaŭt razumieŭ heta i pračuvaŭ.U adkaz,pakazyvajučy svaju samadziejnaść, Kniaź Vitaŭt u katedry na Vavelu,pry prysutnaści upłyvovych palakoŭ,karalevy Jadvihi,mužam Karalom,pryniaŭ zachodni abrad,tolki zatrymaŭšy imia Aleksandar, atrymanaje,kali byŭ chryščany u uschodnim abradzie.

Pa karanacyi,Jahajła,śpiešna udaŭsia na Litvu dzie Kryžaki z Jahajłavym bratam Andrejam z Połacka,pustošyli Litvu.Zaniali Łukomlu i pahražali Viciabsku. Vitaŭt z svaimi staronnikami,zatrymany byŭ u Krakavi, jak załožniki,pakul Jahajła vykanaje svaje pryračeńnia adnosna Polščy.12 Sakavika 1386 h.,kali na Litvu napaŭ Śviatasłaŭ Smalenski,to kniaź Vitaŭt z usimi zaležnikami byŭ zvolniany.Usie padalisia na Litvu. 29 Krasavika tahož 1386 hodu,litoŭskija vajska pad kamandaju kniazia Vitaŭta pabili Śviatasłava vajakoŭ i sam Śviatasłaŭ tam zhinuŭ.Smalensk akančalna astaŭsia pryłučany da Litvy.Jahajła za heta pryznaŭ Vitaŭtu tytuł Vialikaha Kniazia Litvy.Pryznańie takoje było horačju dla Jahajły,kali jon ličyŭ Vitaŭta sabie paduładnym. 4 Lipienia tahož 1386 h.,Vialiki Mistar Kryžakoŭ pačaŭ starańnia ab prychilnaść Vitaŭta,starajučysia a vybar arcybiskupa Ryskaha.Vunija Litoŭs-

ka - POlskaja była 17 Krasavika 1388 hodzie,zatvierdžana Rymskim Papam.Majučy vydzielanyja sabie praz Jahajłu ziemli i miesty : Bieraść,Drahičyn i Horadzień.Vitaŭt,jak talanavity administratar,pačaŭ u svajej dzielancy pravodzić roznyja reformy,kab padniać ekanomiku.Ažyviŭ handal,pryjmaŭ žydoŭ,katorych abdaraŭ pryvilehijami.Padnios i ažyviŭ ziemlarobstva, razdajučy ziemli na bezludnych abšarach i staraŭsia łahodna urahulevać svaje adnosiny da Jahajły.Jahajła Bačačy,što Vitaŭt nadta dobra robić dla akanamičnaha padniaćcia Litvy,razumieŭ,što maje mahutnaha ducham, zdolnaha ryvala,bajaŭsia pazbavić jaho,jak Kiejstuta žyćcia..U 1387 hodzie daručaje Jahajła Vitaŭtu zaniać Ruś Čyrvonaju i adabrać ad lennika Fiodara Vałyń.Jahajła hetym namieryŭsia adarvać Vitaŭta ad Litvy i daŭ jamu Łuck i Vładzimir Vałynski,a na Litvie na jaho miesca pasadziŭ svajho viernaha,zrusyfikavanaha Skirhellu,jak svajho namiesnika.Tut užo łopnuła struna Vitaŭtavaje ciarplivaści Pakryŭdžany užo niekalki razoŭ Vitaŭt zamknuŭsia u Łucku i planavaŭ, jak być. Z zachadu moža spadzievacca na Kryžackuju dapamohu,a z uschodu,padbitaje Tachtymyšam kniastva Maskoŭskaje,nie pahražaje. U kancy 1387 h.prabiraŭsia da Maskvy praz Vałyń syn Dimitraha Danskoha,kniazia Maskoŭskaha Vasil i zavitaŭ da Vitaŭta.Vitaŭt dahavaryŭsia z Vasilom,kab jon ažaniŭsia ź jaho adzinaju dačkoju Zosiaju. Byŭ heta pieršy nielehalny sakretny dahavor biaz viedama Jahajły i to tady,kali Jahajła suproć voli Vialikaha kniazia Maskoŭskaha mieŭsia pasadzić svajho brata Linhvana na kniažy pasad u Nouharadzie. 3 Maja Vitaŭt mieŭsia być na zjeździe Jahajły z Zyhmuntam Luksanburskim,kudy zaprasiŭ jaho Jahajła,pabojvajučysia astavić jaho blizka Litvy.Viedajučy što Jahajła dahavorvajecca z Kryžakami ab zhodzie Vitaŭt pa darozie na zjezd,zaniaŭ kryžackaje miesta Viznu,katoraje skora było źvierniana Kryžakom.Kryžaki ačarnili Jahajłu za takija pastupki, jaho lennika. Hroznaja chmara pavisła nad Litvoju,kali,jak na žart, zapatrebavali u Traŭni 1389 h.Vitaŭta u Lublini, zahadana uradava prysiahnuć ... (budzie dalej)